

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולי השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. לכן, המידע על קורותיהם של הניצולים חיוני מאוד לחוקרים ולבני הדורות הבאים. בעזרת מידע זה אפשר יהיה להכיר את הסיפורים הפרטיים המרכיבים את התמונה הרחבה של תקופת השואה. לסיפור האישי שלכם יש חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים מפורסם באתר אינטרנט מיוחד שכתובתו www.ledorot.gov.il

שם משפחה ושם פרטי כיום

שם משפחה: אורי	שם פרטי: לאה
-------------------	-----------------

פרטים אישיים לפני השואה ובתקופתה
במידה והשאלה אינה נוגעת אלייך, אין צורך לענות עליה

שם משפחה איתו נולדתי: וולטר	בלועזית Arad
שם פרטי איתו נולדתי: הלנה	בלועזית Helena
עיר לידה: כפר ג'ואש	בלועזית Goash
שם פרטי ושם משפחה של האב: מנדל וולטר	שם פרטי ושם נעורים של האם: ברכה גרובר
מקום מגורים קבוע לפני המלחמה: קשינאו קריש	בלועזית Chisinau Krish
השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה: (יסודי, תיכון, אוניברסיטה, ישיבה) יסודית	מקצוע לפני המלחמה: (תלמיד, סנדלר, מורה) תלמידה
מקומות מגורים בתקופת המלחמה: (שם העיר או האזור ושם הארץ) ארד	מקום מגורים: ארץ המגורים: טרנסילבניה
במידה והיית בגטו, ציין את שמו	בלועזית
במידה והיית במחנה עבודה או מחנה ריכוז, ציין את שמו	בלועזית
המקום בו נודע לך כי הנך אדם חופשי:	תאריך השחרור: 1945
במידה והיית במחנה עקורים ציין את שמו (מחנות פליטים שהוקמו לאחר המלחמה בעיקר באוסטריה, גרמניה ואיטליה)	ציין מקום אליו חזרת לאחר השחרור
במידה והיית במחנות מעצר בקפריסין, ציין ממתי עד מתי	שנת עליה: במידה ועלית באנייה, ציין את שמה

אנא ספרי/י על קורותיך לפני המלחמה

(ציוני דרך: הבית בו גדלת, בית הספר, חברי ילדותך; במה עסקו הוריך, המשפחה המורחבת, חגים ומאכלים)

נא לכתוב בגוף ראשון

לאבי קראו מנדל ולאמי ברכה, לאחי היינריך ולשלושת אחיותיי: מרים, הלן ועוד אחות שלא סיפרה למשפחתה את שעבר עליה. אני בת הזקונים. עד פרוץ המלחמה הייתי ילדה מאוד מאושרת. אבי מנדל היה חזן ושוחט. גרנו בבית גדול ויפה בכפר יפיפה שנקרא קישינאו קריש בטרנסילבניה. בערב פסח כל הקהילה הייתה מגיעה אלינו הביתה לחגוג את ליל הסדר. אבי היה לובש שמלה לבנה, והיה יושב על כרית לבנה וגדולה. אנחנו הילדים היינו נרדמים כבר בתחילת הסדר, מכיוון שהסדר היה ארוך מאוד. גם בארץ כשאבי היה חי היינו חוגגים את לילי הסדר עם אבי כדי ללמד את הילדים איך נראה ליל סדר אמיתי. אבא היה אדם דתי, אך רצה שילדיו ילמדו בתיכון. היינו תמיד לבושות יפה. לאבא היה קול מקסים וחזק, כאשר הוא שר פרקי חזנות, המנורות היו זזות. יום אחד הגענו לביה"ס – אחי ואני, והמנהל, שהיה אנטישמי גדול, זרק אותנו מבית הספר והורה לנו לא להגיע יותר. כל הילדים הנוצרים מאוד שמחו, והתעללו בנו. מקרה שזכור לי – שהילדים אספו כמות גדולה של תולעי גשם, ותפסו אותי כאשר חזרתי מחברה ושפכו אותם עלי. עד היום אני זוכרת איך הן זחלו עלי. בעקבות המקרה הייתי חולה הרבה זמן. עד היום אינני יכולה לראות שאוכלים שרימפס מכיוון שהמראה מזכיר לי את התולעים. לאחר כמה ימים הגיע אלינו ראש הכפר, וביקש מאיתנו לעזוב, אך שם חותמת על הדלת והבטיח שהבית יישאר כמו שהוא ויחכה עבורנו. ארזנו כמה בגדים ויצאנו מהבית, שם גם היו אנשי צבא. אימא רצתה להיכנס ולהוציא עוד פריט ששכחה, ואיש צבא הכה אותה בגב עם קת הרובה.

נא ספרי/י על קורותיך בזמן המלחמה

(גירוש, גטאות, מחנות וצעדות מוות, במסתור או בזהות בדויה ושם בדוי, פעילות ותפקידים במחתרת, השתתפות בבריחה או בהתנגדות, האנשים שהיו בסביבתך בגטו או במסתור, במי נעזרת או אולי למי עזרת):

מכפר הולדתי עזבנו לעיירה שנקראת ארד, בה ריכזו את היהודים בשני רחובות קטנים. אבא לא רצה לגור שם, ומצא דירת 2 חדרים קטנה מאחורי החנויות, שבעצם כך הייתה מוסתרת, ולכן לא ידעו שאנו היינו שם. מכיוון שהסתובבו בעיירה חיילים גרמנים, הזהירו את כל הבנות הצעירות לא להסתובב ברחובות בשעות הערב, כאשר החיילים שותים ומשתכרים. אחותי השנייה, שהייתה בת 16, החליטה לצאת לחברה בשעות הערב. לאחר כמה שעות, הביאו אותה אנשים הביתה כשהיא מדממת ובגדיה קרועים – 5 חיילים גרמנים אנסו אותה. היא סבלה מהתקפים פסיכוסטיים במשך שנה שלמה, והייתה משתפת אותי במצוקותיה. כל פעם שהיא הייתה נתקפת בהתקף, הייתי רצה לפסיכיאטר רומני שהיה באזור, שהיה מגיע ומזריק לה חומר לבן שנראה כמו חלב. הוא היה גובה המון כסף כל פעם שהגיע, וכך נגמר לנו הכסף שלקחנו איתנו, ואבא לא עבד מכיוון שלא הייתה עבודה בחזנות. כעבור שנה היא הרגישה יותר טוב, הכירה בחור ועלתה עמו לארץ, והייתה בחצר כינרת אתו ועם אחותי השלישית הילן.

אחותי הגדולה מרים הייתה בחורה חכמה וחזקה מאוד. אבא ואימא היו מתייעצים אתה בכל נושא. כאשר היינו עדיין בקישינאו קריש, הגיע בחור אלינו הביתה, אמר שהוא חלוץ, והסביר שיש מקום בבית הקברות בארד שבו מכשירים את הצעירים. הוא לקח את שתי אחיותיי ל"הכשרה". מכיוון שאנשים היו חלשים, אחותי מרים הייתה זו שחופרת את הקברים. בשלב מסוים הגרמנים החליטו שהם מפסיקים את הפעילות ופיזרו אותם. חלק מהצעירים עלו בעליה בלתי לגלית לארץ, ואחותי נשארה בחורה היחידה עם עוד 20 בחורים בארד. הם עשו המון צרות לגרמנים, וכאשר תפסו שניים מהם, הם האשימו את אחותי בכל, ולכן הגרמנים חיפשו את אחותי. לאחר התפיסה של הבחורים, הקבוצה התפרקה, ואחותי רצתה להגיע לבוקרשט כדי לעלות משם לארץ. נהגי קטר שלא אהבו את הגרמנים הבריחו אותה ברכבת. הם תלו לה ערסל מתחת לרכבת, שם הגרמנים לא חיפשו, וכך הטלטלה במשך ארבעה ימים, כאשר בלילה היו מבריחים לה אוכל ומים כדי שתשרוד. לאחר ארבעה ימים הגיעה לבוקרשט ושם התחברה לג'וינט, ששילמו עבורה הרבה כסף כדי להעלותה לספינה שתגיע לארץ. היא חלתה בדיזנטריה אך למרות זאת הצליחה לבסוף לעלות לספינה בשם "מקפורה" בעזרת מכרים של ההורים. כאשר הגיעו מול חופי בולגריה, הטביעה את הספינה צוללת גרמנית. מכל נוסעי הספינה ניצלו רק שני אנשים. לא רחוק משם הייתה ספינה נוספת בשם "בולבול" אך הקברניט לא הסכים להתקרב ולהציל את הנוסעים מכיוון שפחד שיטביעו גם אותם, וכך אחותי הגדולה מרים הלכה לעולמה בגיל 21. כאשר הורי בארץ הגישו בעזרת עו"ד בקשה לקבל פיצויים מהגרמנים עבור הטבעת הספינה ומותה של אחותי, טענו הגרמנים כי לא הם אלו שהטביעו את הספינה, אלא הרוסים, וזאת למרות שאחד הניצולים שמע במפורש את ההוראות הניתנות בגרמנית. הורי, אחי היינריך ואני ברחנו מארד ליערות, והתחלנו לצעוד לעבר הכוחות הרוסים שהתקרבו. אימי לקחה כלי כסף שהצלחנו לקחת אתנו, וכל אחד מאתנו סחב על גבו חלק מהכלים. לכל כפר שהגענו מכרנו כלי כסף כדי שיהיה לנו כסף לאוכל, שכלל בד"כ חלב, לחם ופירות. אני איבדתי נעל בדרך, וכך צעדתי ביערות יחפה. גם אבי היה חייב להסיר את הזקן כדי שלא יזהו את מוצאו. כך שרדנו ולמזלנו התקופה הייתה קיץ, וכך שרדנו בלי לקפוא מקור.

אנא ספרי/י על קורותיך מתום המלחמה ועד עלייתך לארץ
(השחרור וחזרתך הביתה, חייך אחרי המלחמה, העפלה/ עליה):

לאחר כחמישה ימים הגענו לכוחות הרוסיים והתקדמנו איתם כשבוע עד שהגענו בחזרה לארד. הלכנו לבית שלנו אך הוא היה ריק לגמרי, בזזו את הכול. כעבור כמה זמן הוצע לאבי לנסוע לבוקרשט ומשם לארץ. אבי לקח אותנו ונסענו על גבי עגלה לבוקרשט. שם חיכינו לאישור וקיבלנו אותו, וכך עלינו לארץ בצורה לגלית.

נא ספרי/י על חייך בארץ

(תחושותיך בעת עלייתך ארצה, פעילותך הציבורית או התרבותית, המשפחה שהקמת, המסר שברצונך להעביר לדורות הבאים):

כשהגענו לארץ, חיכו לנו שתי אחיותיי שכבר היו כאן ולקחו אותנו לחצר כנרת. מכיוון שלא היה שם בי ת ספר, הגיע אלינו יעקב צור מעין גב ולקח אותי ואת אחי לבן שמן. במשך שנה לא דיברתי עברית, פשוט לא למדתי את השפה. מכיוון שהייתי מאוד נאה, היה לי חבר ממשפחת זנאתי, וכך למדתי עברית. כאשר היה מצור על בן שמן רצו להוציא אותי משם, אך לא הסכמתי מכיוון שלא רציתי להשאיר את אחי היינריך לבד. לאחר כמה ניסיונות פשוט גררו אותי לאווירון "פייפר" והוציאו אותי משם בכוח. מעל לוד, ירו לעבר האווירון ואנחנו בתור ילדים מאוד פחדנו. מחצר כנרת עברו הורי לגבעת השלושה. שם עבדנו בחקלאות מאוד קשה, אפילו נהגתי בתור ילדה על טרקטור ללא רישיון והכול כדי שיהיה לנו אוכל. היינו קמים בשעה 4:00 לפנות בוקר כדי לחלוב ועבדנו בשדות. המצב היה מאוד קשה, אך קיבלנו הכול באהבה כי חשבנו שכך צריך להיות, וזו האהבה שלנו לארץ. לבסוף קנינו את המשק. אחותי השנייה התחתנה עם מושבניק ונולדו לה ילדים, אך מדי פעם הייתה מקבלת עדיין התקף פסיכטי והיו מאשפזים אותה ב"מזרע" או ב"בלומנטל".

אחותי ה' ה' הייתה ממקימי קיבוץ מעגן. בארץ אבא גידל שוב זקן, וחזר להיות חזן בהתנדבות. כאשר הוא נפטר, הייתה לו הלווייה נדירה, וסחבו את גופתו על הידיים כל הדרך לאות כבוד. אני למדתי בבית הספר לאחיות, והייתי מדריכה שם במשך 11 שנה. לאחר שאחותי אושפזה, עברתי לעבוד בביה"ח בני ציון כדי שאוכל לעבוד בשבתות ויהיה לי יום בשבוע שאוכל לנסוע לאחותי לביה"ח ולטפל בה. בביה"ח בני ציון עבדתי במשך 40 שנה. התחתנתי עם עזריאל, שהיה צבר נכה צה"ל, ולחם גם בפלמ"ח. ילדתי 3 בנים, והקטן נפטר לצערי כשהיה בן 28 מסינוסיטיס בעקבות כשלים בטיפול. למרות שאבי היה דתי, אני איני דתייה. מכיוון שמילדותי הייתי ילדה שובבה, מן בת/בן שכזו, והייתי מלאת אנרגיות, זו לדעתי הסיבה ליכולות שלי לעמוד בכל הסבל, וזה גם מה שמחזיק אותי היום.

לפני כעשרים שנה, נסעתי להונגריה כדי לראות את הבית בו גדלתי. מצאנו את הבית, אך האדם שגר בו כיום לא הסכים להכניס אותנו. בקישינאו נשאר יהודי אחד, ועל בית הכנסת בנו בני ין דירות. כיום נשאר בחיים רק אחי היינריך, שהיה מדריך בביה"ס בנהלל, וכיום מתגורר ברכסים. הגעתי בחיי לכל מה שייחלתי לו, והחשוב מכל הם ילד יי ונכדיי, וזאת למרות כל מה שעברתי בילדותי וכל הסייטים איתם אני חיה.

ראיון: גלי קובי, חיפה
יולי 2013